

Kettészelt vulkán gyomrában

Bucsináról. Fotó: Kalló Jázmin

Kevészer adatik meg, hogy valódi időutazást telessünk a múltban. Pedig ki ne szeretné az általa meg nem élt korszakok, korok világát kézzel foghatóan is megtapasztalni, érzékeivel átélni, fantáziájával felfedezni. Különösen igaz ez talán az erdészekre, akik a munkájuk során folytonos időutazást tesznek az erdőkezelés történetében, amikor egy-egy korosabb szálerdőbe lépve szakmai elődeik keze nyomát látják maguk körül.

Az erdők nyújtotta lehetőségeken túl, száz és ezer évekre repítenek vissza a keményen zengő kövek. Történelmi távlatok felfedezésére sarkallanak a várak, kastélyok, templomok, kolostorok ember által faragott, csiszolt, alakított oszlopai, bolthajtásai, lépcsői. De lehetőségünk van még tovább lépni az időben, felfedezni az emberi történelem előtt létezett világunk egy-egy szelétét.

A működő vulkánok látványos kitérőseikkel, magasra dobott izzó kőzetolvadék anyagokkal, a Föld felszínét gyökeresen átalakító földtani folyamataikkal, mindenkor az emberi érdeklődés középpontjában álltak. Néhány éve egy izlandi kitérő vulkáni hamufelhője egész Európa egéről „leradírozta” a sugárhajtású repülőgépeket, idő-

szakosan leállította a kontinens légi közlekedését.

A hol szunnyadó, hol aktív tűzhányók sok tízezer év alatt felépülő kürtőinek mélye az idő mély kútja.

Belepillantani azonban nem egyszerű feladat. Számos veszélyt hordoz és nehezen elérhető, különleges helyszíneken, csak különleges felszerelésekkel lehetséges. Ráadásul jobbára csak a specialista szakembereknek.

Hazánk északi táján, a Cserhát keleti felében, a Tepke – Nagy-Kő-tető hegytömbjének lábánál azonban bárki, aki időt és energiát szán egy kis utazásra, nyugodt körülmények között, szinte kézzelfoghatóan élheti át egy 15-16 millió éves időutazás minden látványosságát. Belenézhet egy vulkán „gyomrába”, me-

lyet egykori szorgos kőfejtő emberi kezek véstek, csákányoztak, robbantottak és tártak ezzel fel az utókor számára.

Sámsonháza közvetlen határában szinte kolosszális méretű kőfalak törnek az égbe. Mintha egy roppant méretű kés metszett volna bele sebészi pontossággal a Vár-hegy kettős kúpját alkotó, vöröses-barnás kemény sziklákba. Látványosan és beszédesen rétegzett kőzetsávok tárulnak fel, mint egy cukrászsütemény tészta és krémes rétegei sorakoznának előttünk, roppant méreteketben. S miről mesélnek a kőzetek, hova repítenek vissza az időben?

A kőfejtő falait nézve egy sekélyvízi, szubtrópusi tengerpartot látunk magunk előtt. A környezet a Tirrén-tengerben, Szicíliától északra emelkedő, mai Stromboli vulkáni szigetére hasonlít a legjobban. Az egymást szabályos sorrendben követő kőzetsorozatok egy-egy vulkáni működési ciklus emlékei. Heves robbanásos kitérősek rázták meg a tájat egykor, hamufelhők, vulkáni bombák törtek fel nagy erővel a magasba és rakódtak le a sekélytenger áramló vizében. Majd nyugodtabb, kevésbé aktív időszak következett és az addig már kihűlt hamurétegekre lávafolyások települtek, melyek kemény vulkáni kőzetanyagga, andezitit szilárdultak meg.

A sámsonháza kőfejtő a rétegvulkáni működés messze földön ismert és becsült, tankönyvekbe illő iskolapéldája, mely a szomszédban emelkedő Mát-rát felépítő ősvulkán kőzetanyagait, szerkezetét és ezzel a 15-16 millió évvel ezelőtti világunk képét rajzolja meg.

S hogy a hatalmas időtávlatokból való visszatérés fokozatosabb legyen és egyben teljes élményt nyújtson, a kettészelt vulkáni rétegek tetején emelkedik a 12. században építeni kezdett, majd a 14. században erős, a vidéket uraló kővárrá átalakított, Fejérkő várának romjai. Sámsonháza így egyszerre nyílik lehetőség a történelem előtti korokban és a magyar történelmi korszakokban időutazást tennünk.

Nagy László

Fejérkő. Fotó: Kalló Jázmin

Fotó: Körmeny Regina